

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Христо Маринов Стаменов

СУ „Св. Климент Охридски”, пенсионер

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование хуманитарни науки , професионално направление „Филология”, научна специалност „Германски езици (английски език)“, докторска програма „Германски езици, Английски език и езикознание” .

Автор: Славка Христова Грънчарова

Тема: Functional Characteristics of the Semantic and Communicative-Information Structure of the Sentence in Cases of Complex Syntactic Condensation in Present-Day English (Функционални характеристики на семантико-информационната структура на изречението при случаи на комплексна синтактична кондензация в съвременния английски език).

Научен ръководител: проф. д.п.н. Лиляна Грозданова, СУ „Св.Климент Охридски”.

Общо описание на представените материали

Със заповед № Р33-5302 от 07.11.2017 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски" (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Функционални характеристики на семантико-информационната структура на изречението при случаи на комплексна синтактична кондензация в съвременния английски език за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в професионално направление „Филология”, научна специалност „Германски езици (английски език)”. Автор на дисертационния труд е Славка Хр. Грънчарова, докторантка към катедра „Английска филология”, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски” с научен ръководител проф. д.п.н. Лиляна Грозданова, СУ „Св.Климент Охридски”.

Представеният от Славка Грънчарова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- нотариално заверено копие от диплома за висше образование (ОКС ‘магистър’)
- заповед за записване в докторантура

- протоколи от катедрени съвети, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет.

Докторантката е приложила монографичен дисертационен труд и три публикации по темата на дисертацията.

Кратки биографични данни за докторантката

Славка Грънчарова е завършила Английската езикова гимназия в Пловдив, след което следва английска филология в СУ „Св. Климент Охридски”, където се дипломира като магистър. Професионалният ѝ опит включва няколко години като учител по английски език в езикови гимназии, а от 1994 г. до сега тя преподава в катедрата по „Английска филология” към ПУ „Паисий Хилендарски”, където е главен асистент от 2010 г. Преподавала е множество различни дисциплини: от практически английски език, история и култура на Великобритания и корективна фонетика, до синтаксис на съвременния английски език, което е и нейната основна специализация. Водила и избираеми курсове по функционален синтаксис и стил и регистър. Има участие в няколко проекта в рамките на ПУ „Паисий Хилендарски” и на Британския съвет. Специализирала е на два пъти във Великобритания (в Кингс колидж, Лондон и в университета Стратклайд, Глазгоу). От 2015 г. отговаря за учебната дейност в Катедрата по английска филология към Пловдивския университет.

Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Авторката предлага теоретично изследване в областта на функционалния синтаксис на тема фокусирана върху синтактичната кондензация. Само по себе си явлението синтактична кондензация е сложно и недостатъчно изследвано. Налага се дефинирането и отграничаването му от сродни и близки явления, което е интересен теоретичен въпрос. Едва след това може да се пристъпи към изследване на характеристиките на това явление на равнище функционална изреченска перспектива, каквато задача си поставя авторката. Същевременно синтактичната кондензация има съществено значение при изграждането на всеки един текст. Същото важи и за неговите функционални характеристики. Оттук следва приложимостта на получените резултати при създаването и интерпретирането на английски текстове. Намирам, че темата е значима и че тя предоставя възможност за теоретико-дескриптивни приноси, чиито конкретни резултати могат да имат практическо приложение при обучението по писане и

превод на английски език поради неизбежното навлизане в лингвистиката на текста. Основната задача, която докторантката си поставя, е трудна и амбициозна. Като обем тя доста надвишава обичайното за една „малка“ докторска дисертация. Авторката можеше да се задоволи например само с изясняването на проблема за синтактичната кондензация без да навлиза в анализ на конструкциите на равнище функционална изреченска перспектива.

Познаване на проблема

Авторката показва задълбочено познаване на тематиката, която се заема да изследва, която е доста широка и покрива много области от синтаксиса на английския език. Това личи от библиографията ѝ и най-вече от коментирания в текста на дисертацията приноси на учени от редица поколения и лингвистични традиции и школи. Тук влизат отдалечените във времето, но запазили своята оригиналност и значимост изследвания на учени като Ото Йесперсен и Хенри Суийт, представителите на Пражката школа от първото поколение до днешните продължители на тази традиция, руски англицисти от средата на миналия век и след това, англоезични синтактици от по-ново време, включително генеративистите минималисти. Не са пропуснати и основните български приноси по разглежданата тематика – М. Минков и особено М. Грънчаров, чийто теоретичен модел докторантката възприема и в някои отношения доразвива. На места са отчетени и вижданията на съвременните когнитивисти, доколкото те са вземали отношение по разглежданите въпроси. Позициите на всички тези автори са представени и коментирани с разбиране, не самоцелно, а с оглед на задачите които докторантката си поставя, като нерядко тя критикува и допълва предложеното от тях.

Методика на изследването

Авторката използва методология, която съчетава формалното традиционно синтактично описание и генеративисткия синтаксис в последните версии на т. н. минималистичната програма със функционално описание в духа на Пражката школа във версията доразвита от М. Грънчаров с някои допълнения на самата докторантка. Избраната методика на изследване е напълно достатъчна за постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертацията е резултат от дългогодишните научни занимания на гл. ас. Славка Грънчарова. Тя е в обем от 347 стр. и се състои от съдържание, седем глави, заключение, седем приложения, списък на цитираната литература, списъци на използваните електронни корпуси и на книгите за ръчно ексцерпирания от авторката корпус, и обща библиография. Дисертацията може да се раздели на две части. Първата е теоретична, а втората, по

определението на самата авторка, е практическа. Аз бих казал, че втората е по-скоро описателно-аналитична, като тази втора част също има своята ясно заявена теория и методология. Както вече се каза, Сл. Грънчарова разглежда явлението кондензация. Съкращаването на езиковият изказ е често, дори повсеместно явление, което обаче се споменава в специализираната литература най-вече мимиходом. Сравнително рядко то е централна тема, която се проблематизира в езиковедските изследвания. Може би това е така, защото явлението е трудно за описание и анализ, тъй като не винаги е очевидно на повърхнинно равнище, проявява се на различни нива и зависи от взаимодействието между тях. След като прави критичен преглед на литературата по въпроса, авторката успява да стигне до дефиниране на явлението, до отграничаването му от сродното явление на елипсата и до установяването на различни типове кондензация, както и на критерии за тяхното категоризиране. Намирам, че това е задача достатъчно сложна и обемиста за една докторска дисертация.

Сл. Грънчарова обаче не спира до тук, а предлага модел за изучаването на кондензацията на ниво функционален синтаксис. Той се базира на постиженията на доц. М. Грънчаров, които доразвиват предложеното от Пражката школа (Ян Фирбас и неговите сътрудници и последователи), като дисертантката също внася някои доуточнения, подсказани от анализирания материал. Самите синтактични структури Сл. Грънчарова описва с формализма на трансформационната граматика (минимализъм в последните му версии). Умението да се работи и в тази научна парадигма също е постижение за авторката.

Вторият раздел на дисертацията е описателно-аналитичен и в него предложената теория се прилага към конкретен английски езиков материал. Тази част е корпусно базирана, като авторката използва два вида корпуси. От една страна това са двата най-представителни корпуса на съвременния английски език в британския и американския му вариант. Сл. Грънчарова използва за търсенето на релевантния материал обобщени схеми, включващи очакваните формални маркери (напр. причастни и ингови форми) както и отделни глаголни лексеми, които се очаква да предизвикат комплексна синтактична кондензация. Вторият тип корпус е селективен, ръчно ексцерпиран от писмени източници за целите на изследването. По този начин авторката работи с автентичен материал, като за всеки пример е осигурен достатъчен контекст, нужен за установяване на тематичното значение на синтактичните единици. Селектирането на корпуса и в двата случая зависи в някаква степен от предварителните очаквания и хипотези на автора, но това малко или много важи за всяко изследване. Анализът на ниво функционална изреченска перспектива е представен нагледно в табличен вид за всеки отделно анализиран пример. Работата с много богат автентичен

материал, който е изобилно представен и коментиран в дисертацията, осигурява надеждност на направените изводи. Анализът е подробен, прецизен и убедителен. Навсякъде с педантична последователност са приложени експлицитните критерии и принципи възприети от авторката. Работата с богат корпусен материал позволява и съотнасянето на синтактичните конструкции с лексикалния им пълнеж (напр. семантични класове глаголи и отделни лексеми), което е особено ценно и от практическа гледна точка. Заключение на монографията сумира направеното в дисертацията. Тук читателят намира ясни отговори на изследователските въпроси, поставени в началото. Изводите и приносите са ясно формулирани и читателят няма как да не се съгласи с тях след прочита на дисертацията. Библиографията включва всички основни, включително и най-нови публикации, които имат отношение към изследваните въпроси.

Дисертацията е написана на безупречен английски език (единствена забележка тук е употребата на думата *rare* по отношение на дисертацията, напр. на стр. 66). Сл. Грънчарова напълно е овладяла жаргона и стила на англоезичното лингвистично писане и показва умение да се създава научен текст на английски. Дисертацията е добре структурирана.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на рецензирания труд са както теоретични и методологични, така и по линия на описанието на английския синтаксис, нещо, с което могат да се похвалят неголям брой „малки“ докторски дисертации. По линия на теорията авторката разработва явлението синтактична кондензация, дефинира го, предлага класификация на неговите подвидове и критерии за разграничаването им. Тя прави и някои допълнения към методологията за описание на функционалната изреченска перспектива предложена от М. Грънчаров, като например, доразвива и уточнява понятието тематична проминентност. Дисертацията има безспорен принос към подробното описание на разглежданите от нея структури, включително тяхната лексикална реализация. Постигнатите в това отношение резултати могат да намерят приложение и в преподаването на английски език на най-напреднало ниво, при превода и при обучението на преводачи. Както авторката сама посочва на няколко места в текста, изследването подсказва и нови въпроси и задачи за по-нататъшно разработване.

Преценка на публикациите по дисертационния труд

Сл. Грънчарова предлага три научни публикации по темата на дисертацията. Това са статии публикувани в академични издания на Пловдивския университет. Две от тях са представяни и като доклади на научни форуми. Две от тези статии са пряко свързани с дисертационния труд, а третата прилага идеи и методология разработени и използвани в

дисертацията към български езиков материал. Това прави тази статия особено интересна и приносна по отношение на изследването на българския език.

Лично участие на докторантката

Навсякъде в текста на дисертацията е ясно указано чрез надлежно цитиране кои от твърденията са взимствани от предходни изследвания. Без излишна скромност са посочени оригиналните моменти във вижданията и наблюденията на авторката, които никак не са малко.

Автореферат

Подробният автореферат (68 стр.) представя адекватно дисертационния труд. Той е написан ясно, на добър български език. Снабден е с достатъчно примери, схеми, таблици, едно приложение, списък на публикации по темата на дисертацията и библиография на литературата цитирана в автореферата.

Критични забележки и препоръки

Ще започва с уговорката, че рецензираната дисертация е от много високо качество и направените забележки не накърняват отличното общо впечатление. Макар и добре оформена и изчистена от технически грешки и пропуски, дисертацията би спечелила от по-добро графично оформление на съдържанието, което да откроява йерархичната организация на текста. Това донякъде важи и за заглавията и подзаглавията вътре в текста. Липсва списък на използваните символи и съкращения, които са разтълкувани само вътре в текста при първата им поява. Необичайно е включването в дисертационен труд на две отделни библиографии – цитирана литература и обща библиография. Терминът *transition* (*proper*) е употребен без обяснение на стр. 174, а се въвежда и дефинира чак на стр. 186. Моето тълкуване на примера *He's smarmy all right, but I wonder how seriously he takes himself. Maybe the whole thing is just him sending himself up.* (242-243) е че в обхвата на *just* влиза не само *him*, а цялата конструкция *him sending himself up* и всъщност най-вече инговата форма в нея, т. е. не „само/тъкмо той се будалка със себе си”, а „той само се будалка със себе си”. Ако съм прав, анализът на информационната структура тук се нуждае от корекция. В израза *get rid of* (стр. 166) втората дума е глаголно причастие, а не съществително и *get* е съответно копула, така че този израз не принадлежи в групата на *get hold of, take care of, make fun of, etc.* Може да се желае и повече прецизност и яснота при семантичните класификации на глаголите. Изненадващо е все пак колко малко въпроси, съмнения или възражения възникват относно конкретните анализи на изобилния езиков материал в тази дисертация.

Лични впечатления

Личните ми впечатления от общуване с докторантката в качеството ми на неин колега потвърждават впечатлението създадено и от дисертацията, че тя е отлично подготвен специалист в теоретично и езиково отношение, както и опитен и отговорен към работата си университетски преподавател. Тя има и богата обща култура.

Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Категорично препоръчвам публикуването на тази дисертация във вид на книга. С оглед на това към каква читателска публика ще бъде насочена тя – професионални лингвисти или пък студенти англицисти, може да се наложи известно редактиране, като изваждане или добавяне съответно на разяснения, подходящи за един учебник. Препоръчвам и популяризирането на постиженията на авторката с повече публикации на английски и на български език, у нас и в чужбина.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение, смятам, че дисертационният труд представен от Славка Грънчарова съдържа съществени приноси в област и по теми неразработени в нашата, а до голяма степен и в чуждата литература по теоретична лингвистика и при описанието на синтаксиса на съвременния английски език. Постигнатите в него резултати обогатяват знанията в тези области и могат да намерят практическо приложение в преподаването на английски език на напреднало ниво в уменията водещи до създаването на текст на този език (превод и различни видове писане).

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Филологическия факултета, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката Славка Христова Грънчарова **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Германски езици (английски език)“ като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на Славка Христова Грънчарова в област на висше образование: хуманитарни науки, професионално направление „Филология”, научна специалност „Германски езици (английски език)”.

декември, 2017 г.

Рецензент: доц. д-р Христо Стаменов

.....